

Asia: VN/698/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?

Sastamalan kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevasta lainsäädännöstä.

Sastamalan kaupunki katsoo kuitenkin, että esitetty työnhakijan palveluprosessi on lainsäädännöllisesti liian tiukasti määritelty ja hallituksen esityksen mukaisen toiminnan resurssointi on aivan liian riittämätöntä aiheuttaen merkittäviä lisäkuluja mm. kokeilukunnille ja sitoen työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen mahdollisuuksia toimia kokeilulain tavoitteiden mukaisesti.

Hallituksen esitys keskittyy liiallisesti yksityiskohtaiseen sääntelyyn, mitattavuuteen, määrään ja määrän tavoitteluun laadun ja vaikuttavuuden sijaan. Lain tiukka määrämuotoisuus ja hyvin yksityiskohtaiset määrittelyt eivät ota huomioon asiakkaiden tilanteiden yksilöllisyyttä, monimuotoisuutta, eivätkä jätä asiakaspalveluhenkilöstölle tarvittavaa joustovaraa huomioida asiakkaiden yksilöllistä palvelutarvetta vaan kaikkien palveluprosessi on samanlainen ja kaavamainen.

Sastamalan kaupunki arvioi, että työttömien työnhakijoiden palvelutapaamiset yli kolminkertaistuisivat esitetyn lainsäädännön myötä nykyisestä. Sastamalan kaupunki perustaa näkemyksensä tämänhetkisen Pirkanmaan työmarkkinatilanteen tilastodataan nykyllä lainsäädännön puitteissa toteutuneista kuntakokeilun tapaamismääristä ja siihen, miten hallituksen

esitysluonnoksen mukainen uusi palveluprosessi vaikuttaisi lakisääteisten tapaamisten määrään. Lain toimeenpanoon liittyvä henkilöstömäärä ei tulisi riittämään lain asianmukaiseen toimeenpanoon, vaikka kunnat sitoisivat siihen koko kuntakokeilussa mukana olevan oman työllisyyspalvelujen asiakaspalveluhenkilöstöresurssinsa valtion resurssien lisäksi. Uudistus sitoisi kokeilukuntien työllisyyteen varatut varat uudistuksen toimeenpanoon ja toisi kunnille uusia lakisääteisiä veloitteita samalla vyöryttäen kunnille uusia, merkittäviä kuluja, joihin kunnat eivät ole varautuneet ja joita kunnilta ei ole edellytetty kuntakokeiluihin hakeutumisen yhteydessä.

Koronan myötä kuntien vastuulla olevien asiakkaiden määrä on kuitenkin vain lisääntynyt aiemmasta (kokeilulain asiakasjakokriteerit ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu sekä korona-ajan lakimuutokset yrittäjien työttömyysturvaan). Asiakasmäärän kehitys on toteutunut toisin kuin TE-toimistoissa. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin lainsäädäntöuudistuksen edetessä valtion tulee kompensoida täysimääräisesti kokeilukunnille se lisäpanostus, jonka voimaan tulevan lainsäädännön toimeenpano edellyttää.

Resurssilaskelmissa on otettava huomioon, että jokaisen asiakastapaamisen yhteydessä asiakaspalveluhenkilöstö tekee päätöksiä, työllisyysuunnitelmaa täydentäviä dokumentteja, selvityspyyntöjä, lausuntoja yms., jotka lisäävät resurssitarvetta tapaamisten järjestämisen ohella. Lisäksi erityisryhmät, kuten maahanmuuttajataustaiset luku- ja kirjoitustaidottomat, vaikeammin työllistyvät jne. vaativat vielä tiheimmän tapaamissyklin muihin ryhmiin verrattuna, mikä lisää resurssitarvetta entisestään. Lisäksi kuntakokeilualueilla ei ole mahdollisuutta asiakkaiden oman sähköisen palvelutarvearvion laatimiseen, se on kokeilukunnilta evätty.

Edellä todetun perusteella Sastamalan kaupunki pitää täysin riittämättömänä esitettyä henkilöstöresurssia toteuttamaan TE-palveluita uuden lain edellyttämällä tavalla. Työntekijäresurssin lisäksi kustannus vaikutuksia on tilatarpeisiin ja työnhakija-asiakkaille tarkoitettujen palvelujen hankintaan. Merkittävä ongelma on myös se, että palveluiden käytön kasvuun ei ole varattu määrärahoja, vaikka työnhakijoiden tiiviimmällä kohtaamisella on tarkoitus tehostaa työhön ja palveluihin ohjautumista. Nykyinen ostopalveluvolyymi ei ole riittävä esitetystä uudessa mallissa eikä yksityisten palveluntuottajien tai esimerkiksi koulutuksenjärjestäjien käyttöä palvelujen tuottamiseen saisi tarpeettomasti rajata.

Uuden palvelumallin toteuttamiseen osoitetun henkilöstöresurssin riittämättömyyttä korostaa TE-hallinnon jo olemassa oleva kokeilukuntiin siirtynyt palveluvelka. Uudistuksen toteuttaminen puutteellisilla henkilöstöresurssilla vaarantaa koko sen tavoitteet, kun asiakkaiden saaman palvelun laatu käytännössä heikkenisi. Riittämätön resursointi huonontaisi myös asiakaspalveluhenkilöstön työhyvinvointia ja työhön sitoutumista.

Esitetty palvelumalli lisää hallintoa ja työttömyysturvan toimeenpanojärjestelmän monimutkaisuutta. Esitetty malli edellyttää nopeaa asiakasta koskevien tietojen siirtoa, ja tunnistettavissa on riski sille, että mallin edellyttämät muutokset tietojärjestelmiin ja niiden

integraatioon eivät valmistu ennen suunniteltua lain voimaantuloa. Hallinnollisten rasitteiden mittaamiseksi olisi arvioitava, millaisia ja miten työllistäviä nämä hallinnolliset vaikutukset ovat ja miten niiden toteuttaminen on suunniteltu järjestettävän.

Uudistuksen vaikutuksia tulevaan TE-palvelut 2024 -uudistukseen tai yhdyspintatyöhön uusien hyvinvointialueiden kanssa ei ole arvioitu. Osa työnhakijoiden työllistymissuunnitelmia korvaavista suunnitelmista laaditaan jatkossa hyvinvointialueen asiantuntijoiden kanssa yhdessä (aktivointisuunnitelmat, monialainen suunnitelma ja kotoutumissuunnitelma). Hallituksen esitys ei ota kantaa siihen, miten tämä kokonaisuus resursoidaan em. uudistusten toteutuessa.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?

Hallituksen esitys rahoituksen kasvattamisesta on oikeansuuntainen, mutta riittämätön. Uudistuksesta aiheutuvat kuntien kulut kuntakokeilualueilla ja TE-palvelut 2024 -uudistuksessa on kompensoitava täysimääräisesti (henkilöstö, tilat, palvelut). Resursseja mitoitettaessa ja jaettaessa on huomioitava myös asiakkaiden ja kokeilukuntien todelliset mahdollisuudet digitaalisten palvelujen käyttöön (esim. luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat jne.) Lisäresurssien jako on tehtävä oikeudenmukaisesti kuntakokeilualueiden ja TE-toimistojen kesken. Uudistuksesta aiheutuvia kuluja tai tehtäviä ei pidä vyöryttää kuntien maksettavaksi.

Hyvinvointialueiden vastuut ja resurssointi uudistuksen toimeenpanon osalta on selvitettävä ja huomioitava (aktivointisuunnitelmat, monialaiset suunnitelmat ja kotouttamissuunnitelmat). Kun asiakasta kohdataan seitsemän kertaa kolmen kuukauden aikana, on hyvin todennäköistä, että hänelle tarjotaan myös hänen palvelutarpeensa mukaisia työllisyyttä edistäviä palveluita. Esitys ei huomioi lainkaan palveluiden kysynnän kasvua ja tarvittavia lisäresursseja. Näihin työllisyyttä edistäviin palveluihin ei ole varattu esityksen mukaan yhtään määrärahaa. Palveluihin ohjaaminen korostuu erityisesti kuntakokeilualueilla, joihin on ohjattu asiakkaita, joiden polku avoimille työmarkkinoille on usein pitkä.

Uudistus on muutoksena suuri ja sen vaikutus asiakaspalvelussa näkyy myös lisääntyvänä neuvontatarpeena mm. asiakkaiden oikeuksista ja velvollisuuksista, työttömyysturvajärjestelmän muutoksista ja työnhakuvelvoitteista.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml. resursseja koskevat asiat)?

Hallituksen esitys keskittyy nimenomaan työttömien henkilöasiakkaiden työnhakuun ja heidän ohjaamiseen palvelutarpeen mukaisesti palveluihin tapaamalla heitä kahden viikon välein. Tätä tarkoitusta varten palkattaisiin 1200 htv:ä lisää. Vuonna 2019 työ- ja elinkeinotoimistoissa on

henkilöasiakaspalveluun kohdistunut 2080 henkilötyövuotta. Jatkossa esityksen mukaan henkilöasiakkaiden palveluihin kohdistuisi noin 2 870 htv:ä. Esityksestä ei käy ilmi mihin loput noin 410 henkilötyövuotta kohdistuisivat.

Esityksen mukaan alkuhaastatteluja järjestettäisiin jatkossa noin 220 000 - 330 000 kappaletta vuodessa ja ne tulisi järjestää paikan päällä työ- ja elinkeinotoimistossa tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevan kunnan tiloissa. Lisäksi pääsääntöisesti paikan päällä järjestettäviä tapaamisia tulisi jatkossa järjestää 1 768 000 tapaamista nykyisten 222 000 tapaamisen sijaan. Tämä tarkoittaa niin henkilöstöön kuin asiakaspalveluun tarvittaviin lisätiloihin kohdentuvia merkittäviä tilakustannuksia, joita esityksessä ei ole otettu huomioon. Riskinä on, että näitä kuluja tullaan vyöryttämään kokeilukunnille ja tätä ei voida kunnissa hyväksyä.

Hallituksen esityksessä esitetty työnhakijan palveluprosessi edellyttää henkilöstöltä osittain nykyistä poikkeavaa osaamista. Yhtenä haasteena on näin suuren henkilöstömäärän rekrytointi ja kouluttaminen. Uudet rekrytoinnit tulisikin saada käyntiin välittömästi, jotta tällä hetkellä ns. koronarahoituksella oleva henkilöstö ei hakeutuisi muualle työhön, vaan olisi käytettävissä uudistuksen tullessa voimaan. ICT-panostuksiin tarvittavaa määrärahaa ei ole huomioitu esityksessä.

Työttömyysturvan ja työttömyysturvaseuraamuksien määrän arvioidaan kasvavan, mutta esityksessä ei osata arvioida kuinka paljon. Työttömyysturva on monille asiakkaille ainoa toimeentulo, joten asiakkaan toimeentulon turvaamiseksi nämä resurssit tulee turvata. Uudistukseen tulee liittymään paljon asiakaspalvelussa olevaa neuvonnan tarvetta. Tämä tulisi huomioida resursseissa.

Hallitusohjelmassa mainitaan, että työnhakijoiden henkilökohtaisen palvelun resurssit turvataan. Esityksen mukaan yhtä henkilöasiakkaiden palvelutyötä tekevää työ- ja elinkeinotoimiston virkamiestä kohti olisi jatkossa arviolta noin 185 työnhakijaa (vuonna 2019 arviolta noin 254). On selvää, etteivät resurssit tule riittämään esityksessä edellytettyyn palvelumalliin.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?

Esityksen mukainen jäykäksi säädelty palveluprosessi ja sen riittämätön resursointi ei mahdollista asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen perehtymistä ja sitä tukevien ratkaisujen hakemista. Palvelumallin esikuvana toimineissa pohjoismaisissa työvoimapalvelumalleissa yksittäisen virkailijan vastuulla oleva asiakasmäärä on ollut pienempi kuin, mitä esityksen mukainen lisäresurssin mahdollistaisi. Ennakoidut työllisyysvaikutukset eivät toteudu, mikäli työnhakija-asiakkaan palvelua ei resursoida riittävästi ja palvelusta muodostuu kaavamainen prosessi, josta yksilöllisyys puuttuu. Esityksessä todetaan, että vaikutukset työllisyyteen tarkentuvat valmistelun kuluessa.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan palveluprosessista?

Hallituksen esityksen mukainen palveluprosessimalli on liian suoraviivainen, eikä se ota riittäväällä tavalla huomioon asiakkaiden yksilöllisiä tilanteita ja työnhaun tarvitsemaa palveluprosessin joustoa. Esitys on ristiriidassa työllisyyden kuntakokeilujen ja työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirron tavoitteiden kanssa (TE-palvelut 2024), joihin kuuluu entistä yksilöllisempien ja vaikuttavampien työvoimapalvelujen kehittäminen.

Hallituksen esityksessä mainitaan mahdollisuus tehdä oppilaitosten kanssa yhteistyössä osaamisen kehittämisen arviointia. Käytännössä tämä ei ole lakisääteisessä palveluprosessissa mahdollista salassapidon vuoksi. Laissa pitäisi oppilaitokset tuoda tekemään osaamisen arviointia ja osaamisen kehittämisen suunnittelua työllisyystoimijoiden rinnalle ja samoihin järjestelmiin täysivaltaisina toimijoina. Kunnat ovat rakentaneet uusia palveluja yhdessä alueensa koulutusorganisaatioiden kanssa ja saaneet tähän kehitystyöhön rahoitusta OKM:ltä. Nämä palvelut tulisi rinnastaa täysin valtion työllisyysmäärärahoihin tuotettaviin palveluihin. Myös palvelujen tuottaminen eri rahoituslähteitä yhdistämällä tulee mahdollistaa ja näillä palveluilla tulee olla työllistymistä edistävien palveluiden virallinen asema. Näin selvennetään uusien palvelujen statusta palveluprosessissa, tehostetaan asiakasohjausta niihin sekä tuetaan uudenlaisten palvelujen rakentamista, palveluvalikoiman laajentamista sekä alueellisten työelämälähtöisten modernien palvelujen tuottamista.

Nykyisin kuntien palveluvastuulle tulevilla asiakkailla ei ole mahdollisuutta tehdä edes sähköistä palvelutarvearvioita Oma-asioinnissa työnhakua käynnistäessään. Tämä lisää työmäärää kunnissa ja tämä tulee huomioida TE-toimiston ja kuntien välisissä resurssilaskelmissa. Ostopalveluja tulee voida käyttää myös palveluprosessin eri vaiheissa. Kunnat ovat rakentaneet palveluja vahvasti ekosysteemipohjaisiksi ja alueellisilla toimijoilla ja palveluntuottajilla on runsaasti osaamista. On tärkeää hyödyntää tämä osaaminen prosessien tehostamiseksi ja nopeuttamiseksi. Olennaista olisi lailla säätää julkisen ja yksityisen toimijan keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja asiakastietojen vaihdosta niin, että kaikki toimijat saadaan kytkettyä täysimääräisesti mukaan palveluprosessiin ja sitä kautta palveluprosessi rakentuu tuloksekkaaksi ja työnvälityslähtöiseksi. Kunnilla on palveluvastuullaan kaikki pidempään työttömänä olleet työnhakijat ja siten mahdollisuus hyödyntää ostopalveluja on huomattavasti TE-toimistoa pienempi. Tämä ero tulee kompensoida jaettaessa henkilöresursseja TE-toimiston ja kuntien kesken.

Lakiuudistuksessa esitetään alkukartoituksen määräajaksi viisi päivää. Tämän toteuttaminen on vieraskielisillä ja kotoutumisaikaisilla asiakkailla lähes mahdotonta, sillä EU:n ulkopuolelta tulevilta asiakkailta tarvitaan erillinen TE-toimiston lausunto ennen alkukartoitusta. Tämän lisäksi

tulkkauspalveluita on tarpeen käyttää asiakaspalvelutilanteessa ja tämä osaltaan pitkittää palveluprosessia. Asiakasta velvoittava kutsu suunnitelman laatimiseen tulee toimittaa kutsukirjeenä ja postin kulkuun tulee varata aikaa noin viikko. Lainsäädännön tulee mahdollistaa esitystä laajempi tarkoituksenmukaisuusharkinta alkuhaastatteluun kutsumisessa. Viiden päivän määräaikaa voidaan pitää myös mahdottomana suhteessa toiminnan resurssointiin.

Esitetty työnhakukeskusteluja ja täydentäviä työnhakukeskusteluja koskeva määrällinen velvoite johtaa siihen, että viranomaistoiminnan painopiste siirtyy työnhakija-asiakkaan palvelemisesta hallinnollisten suoritteiden toteutumisen varmistamiseen. Sama ilmiö syntyi myös työnhakijan määräaikaishaastatteluiden säätämisen yhteydessä, mistä syystä niiden sisältö ja arvo asiakkaalle on jäänyt paikoin pintapuoliseksi.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?

Kolmen kuukauden välein järjestettävien työnhakukeskusteluiden tulisi kohdentua vain työttömyysetuutta saaviin työttömiin.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien palveluprosessista?

Jos työnhakija on yli kuukauden kestävässä palkkatuetussa työssä, työkokeilussa, työvoimakoulutuksessa tai kuntoutuksessa taikka hän opiskelee omaehtoisia opintoja yli kuukauden työttömyysetuudella tuettuna, hänelle järjestettäisiin lähtökohtaisesti työnhakukeskustelu ja kaksi täydentävää työnhakukeskustelua kuukautta ennen palkkatukijakson, työkokeilun, kuntoutuksen tai opintojen päättymistä.

Painopiste edellä tarkoitetuissa työnhakukeskusteluissa ja täydentävissä työnhakukeskusteluissa olisi työnvälitystoimissa. Työnhakukeskustelu ja kaksi täydentävää keskustelua, jotka kaikki tulisi järjestää ensisijaisesti paikan päällä työ- ja elinkeinotoimistossa kuukautta ennen palvelun loppumista on ylimitoitettua viranomaistoimintaa. Jos työnvälitystoimintaa haluttaisiin tehostaa työnhakijan ollessa palvelussa, työnhakijalle voisi hankkia esimerkiksi ostopalveluna työhönvalmentajan palvelut korvaamaan kyseiset kolme keskustelua. Jos työnhakija päättyy takaisin työnhakijaksi niin, tällöin järjestettäisiin työnhakukeskustelu.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?

Työnhakijalle lähetettävä kirjallinen muistutus on tarkoitukseltaan oikeansuuntainen toimi. Muistuttaminen tulisi voida toteuttaa digitaalisesti ja automatisoidusti. Ensi sijassa työnhakijan ymmärrys omasta tilanteestaan tulee varmistaa mahdollistamalla henkilökohtaiseen neuvontaan riittävät resurssit.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?

Hallituksen esitysluonnoksen työnhakuvelvoite on mittava ja sen toteuttaminen vaatii työnhakijalta paljon ylimääräistäkin paikkojen hakemista, mahdollisesti jopa koulutustaan tai osaamistaan vastaamattomiin tehtäviin. Lähtökohtaisesti, kun mitataan määrää eikä laatua, syntyy työmarkkinoille tilanne, jossa yrityksiin ja työnantajille tulee paljon hakemuksia myös henkilöiltä, joilla ei ole riittävää osaamista tai motivaatiota tehtävien vastaanottamiseen. Lisäksi työnhaun seuraaminen lisää viranomaistyötä ja on lähes mahdoton toteuttaa, sillä esimerkiksi työnantajalla ei ole velvollisuutta välittää hakijatietoa TE-viranomaiselle. Muutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia TE-palvelujen maineeseen ja tämä voi jopa vaikeuttaa työnhakijoiden työllistymistä.

Koska kielitaito on työmarkkinoilla merkittävä yksilön työllistyvyyttä määrittävä tekijä, olisi lakitekstiin syytä kirjata myös kielitaidon puute perusteeksi työnhakuvelvollisuuden alentamiseen tai asettamatta jättämiseen. Työnhakuvelvollisuutta on voitava alentaa myös niiltä työnhakijoilta, joiden työ- ja toimintakyky on tosiasiallisesti alentunut merkittävästi mutta ilman, että toimeentulotukilain 2 a §:n 1 momentin 4 kohdan edellytykset täyttyvät sekä työnhakijoilta, joilla ei ole kokonaan verkossa tapahtuvaan työnhakuun tarvittavia digitaalisia taitoja.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?

Osa-aikatyöntekijöiden osalta on otettava huomioon, että joukossa on osatyökykyisiä henkilöitä tai muita tilanteita, joissa ei ole tarkoituksenmukaista hakea kokoaikatyötä (osa-aikaeläkkeellä olevat) mutta toisaalta paljon myös niitä, jotka tosiasiallisesti eivät hae kokoaikatyötä. Osa-aikatyötä tekevissä olisi kuitenkin merkittävä potentiaali kokoaikaisiin työsuhteisiin ja kokoaikaisen työn tarjoamista tulisi tehostaa. Jo 4 tunnin viikkotyötä tekevät henkilöt koodataan työssä oleviksi ja siten jääneet ehkä työnvälitystoimien ulkopuolelle.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?

Työnhakuvelvollisuus työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun aikana ja työvoimakoulutuksen aikana tulisi olla asiakkaan tilanteen mukaan harkittava asia. Esimerkiksi

ensimmäistä ammatillista tutkintoaan suorittavan ei tarvitsisi hakea työtä. Jos henkilö on tutkintoon johtavassa omaehtoisessa koulutuksessa ja asiakkaan työllistyvyysedellytysten vahvistaminen selkeästi edellyttää lisäosaamista, asiakkaan pitkän aikavälin työmarkkinavalmiuksien ja työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisempaa olisi, että hän suorittaisi opinnot loppuun ja hankkisi koulutuksessa tarjottavan osaamisen.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?

Esitys lisää toteutuessaan työttömyysturvan toimeenpanojärjestelmän monimutkaisuutta, mikä asettaa työnhakijan nykyistä haavoittuvaisempaan asemaan. Jos työnhakija ei ymmärrä kokonaisuutta, johon kuuluu työnhakuvelvollisuus, työnhausta raportointi ja siihen liittyvä valmius

todistaa hakeneensa riittävää määrää työpaikkoja, voi tämä johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin työnhakijan kannalta. Myös työnhakuvelvollisuuteen liittyvien poikkeuksien hahmottaminen voi olla työnhakijalle vaikeaa.

Haavoittuvammat kohderyhmät ovat tällä hetkellä työllisyyden kuntakokeiluissa. Tämä on huomioitava resurssien suuntaamisessa kokeilualueille, joissa neuvontavastuu muutoksesta lisääntyy merkittävästi.

Esityksessä tulisi pyrkiä korjaamaan työllistymistä edistäviin palveluihin liittyvä epäkohta, joka asettaa työllisyyden kuntakokeilujen itse asiakkaalle hankkimat palvelut eri asemaan kuin ELY-keskuksen kautta hankitut palvelut. Asiakas saatetaan monissa tapauksissa velvoittaa kokeilun hankkimaan palveluun suunnitelmalla, joten palvelu rinnastuu tosiasiallisesti työllistymistä edistävään JTYP-lain mukaiseen palveluun. Vaikka kyse on laajemmasta kysymyksestä, eikä se liity vain esitettyyn työvoimapalvelumalliin, ongelmaan tulisi hakea ratkaisua.

Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?

Uudistus haastaa kokeilulain tavoitteet. Kuntia ei voida edellyttää resursoimaan omalla kustannuksellaan uudistuksesta aiheutuvia kuluja. Kustannukset on kompensoitava kunnille täysimääräisesti (henkilöstö, tilat ja palvelut).

Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?

Esitykset työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 4 ja 5 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lain kohta ”Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava työllistymissuunnitelman tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei se asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, työttömän sitä erikseen pyytäessä” on edelleen hieman epäselvästi kirjoitettu. Tarkoitetaanko, että suunnitelman päivittäminen kokonaisuudessaan on ilmeisen tarpeetonta vai ainoastaan asiakkaan sitä pyytäessä?

TYPin asiakkaiden palveluprosessi aloitetaan kartoitusjaksolla, jonka aikana selvitetään asiakkaan kanssa hänen ammatillista osaamistaan, työllistymiseen vaikuttavaa sosiaalista tilannetta sekä työ- ja toimintakykyä. Tämän kartoitusvaiheen aikana asiakkaalle tehdään palvelutarvearvio ja monialainen työllistymissuunnitelma. Palvelutarpeen arvioinnin tarkentamiseksi asiakas ohjataan usein terveystarkastuksiin ja/tai työllistymistä edistäviin palveluihin.

Monialaisen yhteispalvelun prosessit ovat pitkiä. Alussa asiakasta voidaan kontaktoida viikoittain, jotta löydetään oikea palvelu, jolla aloitetaan asiakkaan palveluprosessi. On tarpeetonta päivittää suunnitelmaa kesken voimassa olevan suunnitelman. Lain kohdan sisältö tulisi olla, että suunnitelma päivitetään tarvittaessa tai viimeistään kuuden kuukauden välein, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Asiakas on voinut vasta aloittaa työllistymistä edistävän palvelun, eikä ole vielä tietoa sen vaikutuksesta. Jos asiakkaan palvelutarve edellyttää kuntouttavaa työtoimintaa, tilanne harvoin muuttuu kolmessa kuukaudessa. Työnhakukeskusteluja ja täydentäviä työnhakukeskusteluja on hyvä käydä palvelun aikana yhdessä yhteistyötahojen ja palveluntuottajien kanssa.

Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?

Ehdotettu malli edellyttää suuria lisäyksiä henkilöresursseihin. On huomioitava, että uusien työntekijöiden rekrytoiminen on työllistävää ja kestää useita kuukausia. Rekrytoinnissa on odotettavissa haasteita alan osaavan työvoiman niukkuuden vuoksi. Perehdyttäminen kestää useita viikkoja, ennen kuin voidaan aloittaa varsinainen asiakastyö. Myös vanhoille työntekijöille tulee paljon uutta opittavaa ja heidän täytyy osallistua uusien työntekijöiden perehdyttämiseen. Resurssilaskelmaan tulee huomioida pitkät lomat ja muut poissaolot.

Asiakkaille tarvitaan paljon uusia palveluita. Palvelut täytyy kilpailuttaa hyvissä ajoin ennen lain voimaan tuloa, jotta palvelut ja prosessit olisivat valmiina, kun asiakkaita kontaktoidaan. Palvelujen hankintaan on osoitettava riittävät määrärahat.

Työnhakijan palveluprosessia tukevien tietojärjestelmämuutosten tulee olla valmiita hyvissä ajoin ennen palvelumallin muutosta, mikä ei tällä hetkellä näytä realistiselta. Haastattelutyyppeiden toteutukseen ja työnhakijan työnhakuvalvoitteen liittyvää tilannetietoa ei voi ylläpitää nykyisenkaltaisilla tämänhetkisessä järjestelmässä tehtävillä muistilistavienneillä esitettyjen henkilöstöresurssien puitteissa. Esityksen tavoitteiden toteutumisen mahdollistamiseksi työhallinnon uuden asiakastietojärjestelmän yhteyteen on rakennettava myös TYPPI-järjestelmän seuraaja, johon myös Kela ja sosiaali- ja terveystieteiden palvelut saavat näkyvyyden niiden asiakkaiden osalta, joiden osalta on todettu monialaisen yhteispalvelun tarve.

Tietosuojaan liittyvät ongelmat tulisi ratkaista ja myös rekisterinpitäjään liittyvät velvollisuudet tulisi valmistella huolellisesti ennen uudistusta.

Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä?

Kuntien itsehallinnollinen rooli on huomioitava osana työllisyyden kuntakokeiluja ja kuntien sitoutumista kokeiluihin vuoden 2019 hakemusten mukaisesti.

Muuta lausuttavaa?

Voimassa olevan kokeilulain 17 §:n tiedonsaantioikeutta koskevassa pykälässä (viittaus JTYPL 12 luvun 6 §) ei huomioida lainkaan muita kuin lakisääteisiä palveluita. Kyseistä tiedonvaihtosäännöstä on välttämätöntä muuttaa. Työllisyyspalveluissa on tunnistettu tilanteita, joissa henkilötietojen käsittely ei ole välttämätöntä viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi, mutta tietyn palvelun tuottaminen ei kuitenkaan ole mahdollista ilman henkilötietojen käsittelyä. Nykytilanteessa kuntien työllisyyspalvelut on pyytänyt asiakkaalta (rekisteröidyltä) suostumuksen sellaisiin palveluihin ohjaamiseen, jotka eivät ole välttämättömiä viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi. Suostumusta ei yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan kuitenkaan pidetä oikeudellisesti pätevänä perusteena henkilötietojen käsittelylle tilanteessa, jossa rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä vallitsee epäsuhta.

Rautava Tapio
Sastamalan kaupunki